

ЛАЗАРЄВА
Валентина Тимофіївна,
кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник сектору
наукової бібліографії та біографістики
Інституту історії аграрної науки, освіти та
техніки ННСГБ НААН
vallaz@yandex.ru
(м. Київ)

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ «КАЛЕНДАРЯ ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ В ІСТОРІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ»

У статті обґрунтовано виникнення поняття календар, висвітлено історію перших видів календарів, а також репрезентовано «Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України» як складова діяльності Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки ННСГБ НААН. Системний аналіз наукових праць показав, що сучасний календар має дуже давню історію. Календар – це періодичне видання, у якому послідовно викладений перелік днів, тижнів, місяців певного року. Він є не тільки «ритмом часу, але й ритмічною пам'яттю людства». Відомо більше п'ятдесяти п'яти видів календарів. Серед перших, найвідоміші, це давньогрецький, юліанський та григоріанський календарі. Аргументовано, що на сучасному етапі національного і культурного відродження України, особливого значення набув галузевий «Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України». Він розкриває доробок науковців на тлі історичних подій в аграрній сфері, містить інформацію, подану у хронологічному переліку визначних і пам'ятних дат еволюційного шляху аграрної науки в Україні.

Ключові слова: календар, історія, види, учені-аграрії, біографічні, бібліографічні, дослідна справа, галузевий.

THE REPRESENTATION OF «CALENDAR OF SIGNIFICANT AND MEMORABLE DATES IN THE HISTORY OF AGRICULTURAL AFFAIRS OF UKRAINE»

The article rightly concept calendar highlights the history of the first kinds of calendars and analyzed ways of becoming the industry “The Calendar of significant and memorable dates in the history of agricultural research affairs of Ukraine” as component of activity of the Institute of History of Agricultural Science, Education and Technology NSAL NAAS. A systematic analysis of scientific papers showed that the modern calendar has a very long history. Calendar is a periodical, which consistently set out for days, weeks, and months of given year. It is not only «the rhythm of time, but the rhythmic memory of humanity». There are more than twenty types of calendars. Among the first is Greek, the Julian and Gregorian. Argued that at the present stage of the national and cultural revival of Ukraine, acquired special importance to the industry “The Calendar of significant and memorable dates in the history of agricultural research affairs of Ukraine”, which reveals the achievements of scientists against the backdrop of historical events in agriculture, contains information presented in chronological list significant and memorable dates evolutionary path of Agrarian Sciences of Ukraine.

Keywords: calendar, history, types, scientists, farmers, biographies, bibliographies, research affairs, industry.

ПРЕДСТАВЛЕНИЕ «КАЛЕНДАРЯ ЗНАМЕНАТЕЛЬНЫХ И ПАМЯТНЫХ ДАТ В ИСТОРИИ СЕЛЬСЬКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ИСЛЕДОВАТЕЛЬСКОГО ДЕЛА»

В статье обосновано возникновение понятия календарь, отражена история первых видов календарей, а также представлено «Календарь знаменательных и памятных дат в истории сельскохозяйственного опытного дела Украины» как составная деятельности Института истории аграрной науки, образования и техники ННСХБ НААН. Системный анализ научных работ показал, что современный календарь имеет очень давнюю историю. Календарь – это периодическое издание, в котором последовательно изложены перечни дней, недель, месяцев определенного года. Он является не только «ритмом времени, но и ритмической памятью человечества». Известно более пятидесяти пяти видов календарей. Среди первых есть самые известные календари – древнегреческий, юлианский и григорианский. Аргументировано, что на современном этапе национального и культурного возрождения Украины, особое значение приобрел отраслевой «Календарь знаменательных и памятных дат в истории сельскохозяйственного опытного дела Украины». Он раскрывает вклад ученых на фоне исторических событий в

аграрной сфере, содержит информацию, представленную в хронологическом перечне выдающихся и памятных дат эволюционного пути аграрной науки на Украине.

Ключевые слова: *календарь, история, виды, ученые-аграрии, биографические, библиографические, исследовательское дело, отраслевой.*

Актуальність статті зумовлена необхідністю викладу і осмислення історії розвитку календарів взагалі і репрезентація «Календаря знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України» як складова діяльності ННСГБ НААН.

Стаття має зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями сектору наукової бібліографії та біографістики Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України, який працює згідно з темами науково-дослідної роботи установи, і має за мету: «Розробити науково-організаційні та концептуальні основи становлення та розвитку сільськогосподарської дослідної справи в Україні: теоретико-методологічні, історико-наукознавчі, біографічні та джерелознавчі аспекти дослідження» (номер державної реєстрації 0111U003538), «Науково-організаційні та регулятивні засади інноваційної діяльності в системі аграрної науки: теоретико-методологічні, історико-наукознавчі, архівні, біобібліографічні аспекти дослідження» (номер державної реєстрації 0116U002102).

Мета цієї публікації зумовлює вирішення таких завдань: охарактеризувати джерельну базу питання; розкрити поняття календар; висвітлити історію перших видів календарів; репрезентувати «Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України» як складову діяльності сектору наукової бібліографії та біографістики Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки ННСГБ НААН; намітити перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розгляд даної проблеми і на які спирається автор, показав, що висвітленням історичного

розвитку та видів перших календарів займалися багато науковців. Зокрема, Н. Брагинская [1, с. 612–615], В. Бушанский [2, с. 29], О. Вернадський [11], Н. Вознюк [12], Т. Гусарова [13], В. Климишин [7] і Л. Рябець [10] та інші. Вони висвітлили історію давньогрецького, юліанського та григоріанського календарів, походження семиденного тижня та виникнення самого поняття «календар». Історію перших видів календарів та хронологію простежували С. Селешников [8] і Ю. Рубан [9]. Проте, жоден із авторів не розглядав «Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України» в комплексі, який аналізується у даній роботі.

Під час написання статті використовувались довідково-бібліографічні видання Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України [3, 4, 5, 6], електронний ресурс.

Як зазначено в Енциклопедії історії України, календар – це періодичне видання, в якому послідовно викладений перелік днів, тижнів, місяців певного року. Зрідка зустрічаються календарі, в яких викладено перелік років, кварталів й навіть віків [2].

Енциклопедія сучасної України подає таке визначення календаря: «Календар – це невід'ємний елемент життя людини. Він знайомить її з найважливішими подіями та датами» [10].

Отже, календар порівнюють із ритмом, що являє собою вираження внутрішніх особливостей, за якими одна культура відрізняється від іншої. Тому природно, що ставлення до часу всередині окремо взятої культури позначається, насамперед, на календарі. Проте календар є не тільки «ритмом часу, але й ритмічною пам'яттю людства» [12].

Як відомо, календар має дуже давню історію. Саме поняття «календар» дуже старе, і походить від латинського дієслова *caleo*, що у перекладі означає «оголошую». Початок кожного місяця за місячним календарем оголошували жреці, і люди знали, що саме в цей день вони повинні сплачувати борги, які записували у своїх ділових книгах, що мали назву – *calendarium*, тобто книга оповіщень [9].

Відомо більше п'ятдесяти п'яти видів календарів, серед яких: Армеліна, Ассирійський, Аттичний, Ацтекський, Бахаї, Бенгальський, Буддійський, Вавилонський, Візантійський, Вірменський, Вікрам Самват, В'єтнамський, Гільбурда, Голоценський, Григоріанський, Грузинський, Давньогрецький, Ефіопський, Єгипетський, Індійський, Індуїстський, Китайський, Комі, Давньоперсидський, Слов'янський, Сварожий, Єврейський, Сака ера, Інки, Перський, Православний, Лютеранський, Місяцелік, Мусульманський, Майя, Мезоамериканський, Непальський, Новоюліанський, Римський, Радянський, Тамільський, Тайський, Місячний – Сонячний, Тибетський, Трисезонний, Туркменський, Універсальний, Французький, Ханаанейський, Чучхе, Старошведський, Unix, Юліанський, Яванський, Японський. Серед перших найвідоміші календарі: давньогрецький, юліанський, григоріанський тощо [8].

Із наведених календарів найдавніший – сонячний календар Давнього Єгипту, або сонячно-місячний календар Вавилону з їх періодично повторюваними циклами релігійних свят. Вони завжди переслідували мету – бути надійними хранителями пам'яті про те, що лежало в першооснові кожної з культур [11].

Давньогрецькі календарі були місячно-сонячними з примітивними і нерегулярними правилами інтеркаляції (від англ. – interaction – взаємодія). Так, приблизно з 500 р. до н. е. найбільш поширеними були октатерії (від грец. octaeteris) – 8-річні цикли. У них п'ять звичайних років із 12 місяцями поєднувалися з трьома роками по 13 місяців. Пізніше ці правила були запозичені римським календарем. Октатерії в Греції продовжували використовуватися й після реформи Юлія Цезаря [13]. Цікаво, що на той час, початок року припадав на середину літа.

Перша спроба реформувати древній єгипетський календар була зроблена Птоломеєм III Євергетом, який у своєму відомому «Канопському декреті» (238 р. до н. е.), вперше ввів поняття високосного року. Тим самим, вирівнюючи помилку в одну добу, яка набігала за чотири роки [7]. Отже, кожен

четвертий рік став дорівнювати 366 добам. У 46 р. до н. е. Рим з усіма володіннями перейшов на новий календарний відлік, запроваджений Юлієм Цезарем, який отримав назву юліанського літочислення і відомий як старий стиль. Саме юліанський календар увійшов в основу історії християнської культури [1].

Ми живемо за григоріанським календарем, який існує більше чотирьохсот років. Цю систему літочислення запровадив у 1582 р. папа Григорій XIII, замість юліанського календаря. Вона отримала назву григоріанського літочислення і відома як новий стиль. У григоріанському календарі початком відліку вважається рік народження Ісуса Христа (свого часу його неправильно визначили). Бо в ньому дати, які стосуються «до нової ери» – обчислюються назад, а дати, що стосуються «до старої ери», навпаки, обчислюються уперед. Період між повними фазами місяця у природі дорівнює 29,5 добам, але західний календар використовує календарний місяць з 30 або 31 добою. Лише у лютому місяць у календарі дорівнює 28 добам. У загальному, рік має 365 діб. Оскільки рік триває приблизно на 6 годин більше, то раз на чотири роки до лютого додається один додатковий день, який отримав назву – високосний рік. Зараз григоріанський календар прийнятий практично у всьому світі [11].

У сучасній Україні, крім іншого, видаються галузеві календарі. До них відноситься і «Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України», який готується до видання сектором наукової бібліографії та біографістики під керівництвом доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка, директора ННСГБ НААН Вергунова Віктора Анатолійовича. Це щорічне видання було започатковано у 2013 р, з метою забезпечення науковців, фахівців, урядових і бізнесових структур, а також інших користувачів, причетних до аграрної сфери, необхідною інформацією. Календар відноситься до науково-допоміжних ретроспективних бібліографічних покажчиків. Його видання слугує популяризації знаменних подій, відомостей про видатних науковців-ювілярів в аграрному секторі науці [5, с. 3].

На теперішньому етапі вийшло вже чотири випуски календарів. Перший випуск науково-допоміжного довідкового посібника «Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України» відбувся у 2014 р. Від упорядників було зазначено, що: «Розуміння сутності сучасних проблем аграрного розвитку в Україні, особливо в світлі євроінтеграційних та інноваційних процесів, утверджується і через вивчення ретроспективної історії галузевої наукової думки, в якій важливе місце належить вшануванню наукового доробку попередників на благо сьогодення. Використання досвіду, його реконструювання або моделювання дає можливість відтворити зміст сутнісних ознак того чи іншого явища, що в свою чергу дозволяє реалізувати нову форму наукового знання» [5, с. 3].

Вважаємо за потрібне зазначити, що всі проаналізовані календарі мають м'яку обкладинку і матеріали на їх сторінках розміщено у вигляді книги. Так, перший випуск календаря складався із двох розділів, додатків та іменного покажчика. У першому розділі «Визначні та пам'ятні дати 2014 року» було наведено інформацію з залученням фото про видатних учених-ювілярів у галузі історії науки та техніки. У хронологічній послідовності викладено перелік знаменних подій в галузевій науці з ілюстраціями. У другому розділі «Науковці НААН – ювіляри 2014 року» подано ювілейні дати з фото провідних українських учених системи НААН і Міністерства аграрної політики та продовольства України. У додатках відображено результати проведених досліджень в Інституті історії аграрної науки, освіти та техніки ННСГБ [5, с. 3].

Загалом у календарі подано 195 біографічних відомостей про видатних науковців-ювілярів. Серед них 10 академіків НААН, 7 членів-кореспондентів АН УРСР, 5 академіків ВАСГНІЛ, 5 академіків УААН, 4 академіка АН УРСР, 4 члена-кореспондента УАСГН, 3 академіка УАСГН, 2 дійсні члени АН УРСР, 2 дійсні члени ВАСГНІЛ, 2 члена-кореспондента ВАСГНІЛ, 1 академік УАН, 1 член-кореспондент ВУАН, 1 член-кореспондент НАН тощо. Також міститься 109 позицій пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України, які відзначалися у 2014 р. Календар має добре оформлення. На

обкладинці міститься ілюстрація Полтавського дослідного поля, яке тоді відзначало 130-річний ювілей від дня створення. Також представлено фото ініціатора першої в світі кафедри ґрунтознавства В.В. Докучаєва у Ново-Олександрійському інституті сільського і лісового господарства (нині Харківський національний аграрний університет, якому присвоєно його ім'я). На зворотній обкладинці відбито стрічку з фото видатних ювілярів-науковців. Інформаційний матеріал у календарі викладено на 142 сторінках [5].

У вступній статті до довідкового посібника, крім іншого, зазначено, що він «є науково-допоміжним довідковим посібником, який адресований дослідникам історії аграрної науки та іншим науковцям, фахівцям-практикам, викладачам, аспірантам, студентам аграрних вищих і середніх навчальних закладів та усім, хто цікавиться історією природознавчих наук» [5, с. 3].

Першими укладачами календаря були: В.А. Вергунов – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН, директор ННСГБ НААН, Т.В. Легкун – кандидат філософських наук, науковий співробітник сектору наукової бібліографії та біографістики ННСГБ НААН, Н.Б. Щebetюк – кандидат історичних наук, завідувач сектору наукової бібліографії та біографістики ННСГБ НААН. Науковим редактором видання був В.А. Вергунов – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН, директор ННСГБ НААН [5, с. 2].

У наступному випуску календаря, виданому у 2015 р, серед іншого, було зазначено, що Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України «виконує роль соціального інституту у сприянні просування державних реформ, подальшого розвитку аграрної науки, освіти та виробництва через інформаційно-бібліографічний супровід галузевого науково-освітнього процесу, активну науково-дослідну роботу, культурно-просвітницьку і методичну діяльність» [3, с. 3].

Календар містить два розділи, додатки та іменний покажчик. У першому розділі – «Визначні та пам'ятні дати 2015 року» представлено ювілейні дати народження видатних учених у галузі історії науки й техніки та окремі

історичні події. У другому розділі – «Науковці НААН – ювіляри 2015 року» наведено ювілейні дати провідних вітчизняних учених системи НААН і Міністерства аграрної політики та продовольства України. У додатках розміщено отримані результати досліджень Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки ННСГБ НААН, видрукувані в дванадцятьох серіях [3, с. 162].

До змісту календаря подано 135 біографічних відомостей про видатних науковців-ювілярів. Серед них 17 академіків НААН, 16 членів-кореспондентів НААН, 10 академіків ВАСГНІЛ, 7 членів-кореспондентів АН УРСР, 5 академіків УААН, 5 почесних членів НААН, 3 члена-кореспондента ВАСГНІЛ, 2 члена-кореспондента УАСГН, 1 академік УААН, 1 академік УАСГН тощо. Також до збірки подано 54 позиції пам'ятних дат із історії сільськогосподарської дослідної справи України, які відзначалися у 2015 р. Календар кольоровий, гарно ілюстрований. Зокрема, на обкладинці міститься стрічка з фото видатних науковців. Інформаційний матеріал у календарі подано на 196 сторінках.

Від упорядників зазначено, що друге видання календаря слугуватиме забезпеченню викладачів, науковців, фахівців, урядовців аграрної сфери додатковим інформаційним матеріалом, який у пропонованому довідковому посібнику подано у хронологічному «переліку визначних і пам'ятних дат еволюційного шляху аграрної науки в Україні» [3, с. 3].

Серед укладачів другого видання значиться: В.А. Вергунов – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН, директор ННСГБ НААН; Н.Б. Щебетюк – кандидат історичних наук, докторант, старший науковий співробітник сектору наукової бібліографії та біографістики ННСГБ НААН; Х.М. Дмитрієва – кандидат сільськогосподарських наук, завідувач сектору наукової бібліографії та біографістики ННСГБ НААН; О.М. Мерко – кандидат історичних наук, науковий співробітник сектору наукової бібліографії та біографістики ННСГБ НААН; О.В. Шадріна – аспірант ННСГБ НААН. Науковий редактор видання В.А. Вергунов – доктор

сільськогосподарських наук, професор, академік НААН, директор ННСГБ НААН [3, с. 2].

Календар містить перелік знаменних подій в галузевій науці, біографічні відомості про видатних науковців-ювілярів відповідно до загальноприйнятого західноєвропейського (Григоріанського) календаря. Крім того, вказано на коло читачів, на яких розраховане видання, серед яких зокрема, дослідники історії аграрної науки та дослідної справи, фахівці, викладачі, аспіранти, студенти вищих аграрних закладів освіти, бібліотекари, та інші, хто цікавиться історією вітчизняної сільськогосподарської науки [3, с. 2].

У подальшому випуску календаря на 2016 р. укладачі висловили головне завдання видання, що воно мало слугувати «розповсюдженню значущої для державотворення та ствердження національної ідеї фахової інформації, упорядкованої у хронологічному порядку визначних і пам'ятних дат еволюційного поступу галузевої наукової думки в Україні» [4, с. 3].

До наукового довідкового посібника «увійшли біографічні, бібліографічні й інші відомості про життя та діяльність... визнаних вітчизняних учених-аграріїв, функціонування окремих галузевих науково-дослідних установ представлено на основі результатів досліджень, проведених Інститутом історії аграрної науки, освіти та техніки ННСГБ НААН, який системно і послідовно підтримує реалізацію програми увіковічення видатних постатей учених, інституцій, що словом і ділом прославили Україну навіть у світовому вимірі через проведення наукових зібрань: конференцій, круглих столів» тощо [4, с. 3–4].

Також у посібнику зазначено про ініціативу ННСГБ у подачі на 2016 р. до парламенту документів щодо відзначення 125-річчя з часу створення Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, а також вікових ювілеїв появи Панфільської дослідної станції ННЦ «Інститут землеробства НААН» та Дослідної станції лікарських рослин Інституту агроєкології природокористування НААН [4, с. 4].

Цей календар складається з трьох розділів, в яких матеріали подано у хронологічному порядку. Також вміщено два додатки та іменний покажчик. У першому розділі «Історичні постаті» наведено біографічні відомості про видатних учених минулого. Другий розділ «Знаменні події та пам'ятні дати» висвітлює інформацію про наукові установи та організації, навчальні заклади, сільськогосподарську періодику і книги, проведені форуми. Третій розділ «Визначні діячі сучасності» містить біографічні нариси про відомих у вітчизняному галузевому середовищі учених системи галузевої академії, профільного міністерства та інших відомств. У додатках представлено перелік прізвищ не менш знаних ювілярів, що не увійшли до основного тексту календаря, та наведено перелік видань, видрукованих в тринадцяти біобібліографічних серіях. Укладачами зазначено, що через обмежений обсяг видання вони були не в змозі подати біографічні відомості про всіх віднайденних ювілярів, прізвища яких окремо згруповано в додатку 1, та історичні довідки про діяльність окремих профільних дослідницьких інституцій, товариств, професійних зібрань та видань тощо [4, с. 4].

До цього випуску календаря подано 223 біографічні повідомлення про видатних науковців-ювілярів. Серед них 23 члена-кореспондента НААН, 27 академіків НААН, 19 членів-кореспондентів УААН, 12 дійсних членів (академіків) УААН, 2 члена-кореспондента ВАСГНІЛ, 2 почесні члени НААН, 1 академік УААН тощо. Також додано 102 позиції пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України, які відзначаються у 2016 р. Обкладинка календаря кольорова і добре ілюстрована. Зокрема, міститься стрічка з видатними постатями у галузі аграрної науки. Інформаційний матеріал подано на 250 сторінках [4].

У формуванні третього видання календаря основними джерелами відбору слугували: біографічний довідник «Національна академія аграрних наук України», Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990-2011» (2-ге вид., перероб. та допов., 2011 р.), 9 книг із серії «Українські вчені-аграрії ХХ століття» (1997-2004 рр.), окремі наукові

видання до ювілеїв наукових установ НААН і галузевих вищих навчальних закладів та офіційно опубліковані довідкові збірки минулого століття [4, с. 4].

Укладачами третьої збірки календаря показано: В.А. Вергунов – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН, директор ННСГБ НААН – керівник Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки; С.Д. Коваленко – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник сектору наукової бібліографії та біографістики Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки ННСГБ НААН; Н.П. Коваленко – кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник сектора наукознавства Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки ННСГБ НААН. Науковий редактор видання В.А. Вергунов – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН, директор ННСГБ НААН [4, с. 2].

Досліджений календар містить перелік знаменних дат та пам'ятних подій в галузевій науці, біографічні відомості видатних науковців-ювілярів відповідно до загальноприйнятого західноєвропейського (Григоріанського) календаря, які будуть відзначатися протягом 2016 р. Він був розрахований на дослідників історії аграрної науки та дослідної справи, фахівців, викладачів, аспірантів, студентів вищих аграрних закладів освіти, бібліотекарів і всіх, кого цікавить історія вітчизняної сільськогосподарської науки [4, с. 2].

На цьому календарі від упорядників зазначено, що це видання було здійснено за підтримки народного депутата України Івана Григоровича Кириленка [4, с. 2].

Черговий випуск календаря вийшов у 2017 р. У передмові крім іншого, зауважено, що «Сьогодні бібліотека як комплексний науковий бібліотечно-бібліографічний та інформаційно-аналітичний центр основною метою своєї діяльності визначила науково-інформаційний та документний супровід розвитку аграрної науки і виробництва, науково-методичне забезпечення мережі сільськогосподарських бібліотек України» [6, с. 3]. Також наголошено, що «Провідною ідеєю є персоніфіковане наповнення – біографічні,

бібліографічні й інші відомості про життя та діяльність провідних, визнаних вітчизняних учених-аграріїв» [6, с. 3].

Поточний випуск календаря складається з трьох розділів. У першому розділі «Історичні постаті» наведено біографічні нариси до ювілейних дат народження видатних учених минулого; другий розділ «Визначні діячі сучасності» презентує біографічну інформацію про ювілярів-сучасників – провідних науковців системи НААН; третій розділ містить «Знаменні події та пам'ятні дати» і демонструє інформативне наповнення щодо різних знакових подій в історії сільськогосподарської дослідної справи України [6, с. 4].

Науковий посібник залучає 213 біографічних відомостей про видатних науковців-ювілярів. Серед них 24 академіка НААН, 30 членів-кореспондентів НААН, 4 академіка ВАСГНІЛ, 4 академіка УААН, 2 члена-кореспондента УААН, 1 академік ВУАН, 1 член-кореспондент ВАСГНІЛ, 1 академік УАН тощо. Також включає 36 позицій пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України, які відзначаються у 2017 р. Календар кольоровий, гарно ілюстрований. На обкладинці залучено фото Інституту аграрної економіки, в якому міститься Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН. Інформаційний матеріал подано на 260 сторінках.

Укладачами цього випуску календаря були: В.А. Вергунов – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН, директор ННСГБ НААН; І.С. Бородай – доктор історичних наук, професор, завідувач відділу документного забезпечення та збереження наукових фондів ННСГБ НААН; Н.П. Коваленко – доктор історичних наук, старший науковий співробітник, завідувач сектору наукознавства ННСГБ НААН; С.Д. Коваленко – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник сектору наукової бібліографії та біографістики ННСГБ НААН; Н.Б. Щебетюк – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, завідувач сектору наукової бібліографії та біографістики ННСГБ НААН. Науковий редактор видання В.А. Вергунов – доктор

сільськогосподарських наук, професор, академік НААН, директор ННСГБ НААН [6, с. 2].

Цей випуск календаря містить перелік історичних подій в аграрній науці України, біографічні відомості видатних науковців-ювілярів відповідно до загальноприйнятого західноєвропейського (Григоріанського) календаря. Він був розрахований на зацікавлених історією української науки й зокрема, аграрної [6, с. 2].

У результаті проведеного дослідження, ми прийшли до таких висновків. Слово «календар», як зазначено вище, має давнє існування. Воно походить від латинського дієслова *calo*, що в перекладі означає «оголошую». Серед перших календарів найбільш відомі були такі види календарів, як давньогрецький, юліанський та григоріанський. У нашій розвідці особливе значення має репрезентація галузевого науково-допоміжного довідкового посібника «Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України» як складової діяльності сектору наукової бібліографії та біографістики Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки ННСГБ НААН. Він є одним із найпоширеніших видань бібліографічної системи довідкових посібників, що склалися в сучасній Україні. Календар містить біографічні, бібліографічні й інші відомості про життя та діяльність визнаних вітчизняних учених-аграріїв, історичні довідки про діяльність окремих профільних дослідницьких інституцій, товариств, професійних зібрань та видань тощо.

Матеріали на сторінках календаря розміщено у вигляді книги. Вони систематизовані до певної дати у хронологічному порядку. Крім того, містять іменний покажчик, додатки й зміст. Календарі відрізняються особливістю внутрішнього та зовнішнього оформлення, змістом інформаційного матеріалу, поданого відповідно до ювілейних дат і знаменних подій, додатків, складом укладачів. Зокрема, календарі 2016–2017 рр. мають по три розділи, а 2016 р. має два додатки. Варто також зазначити, що перший і третій випуски календарів готували по три укладачі, а другий та четвертий вже по п'ять. І, якщо перший,

другий і четвертий випуски календарів видавала Національна наукова сільськогосподарська бібліотека, то третій випуск календаря здійснювався вже за підтримки народного депутата України І.Г. Кириленка. Проте, сама конструкція календаря, його художнє оформлення утворюють єдине ціле.

На сучасному етапі національного і культурного відродження України, календар є важливим складником національної культури у галузі аграрної науки. Завдяки поєднанню у ньому фактографічних і бібліографічних відомостей, універсальності змісту, регулярності виходу у світ – це робить його цінним джерелом інформації, корисною для дослідників історії аграрної науки та усіх, хто цікавиться історією природознавчих наук.

У наступному, 2018 р., «Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України» святкуватиме свій перший ювілей – п'ятиріччя з часу заснування. Ця подія слугуватиме подальшій перспективі досліджень у цьому напрямку.

Список використаної літератури

1. *Брагинская Н.В.* Календарь / Н.В. Брагинская / Мифы народов мира. – Том 1. – М. : 1991. – С. 612–615.
2. *Бушанський В.В.* Календар // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол. : В.А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 2007. — Т. 4 : Ка – Ком. – 528 с.
3. *Календар* знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2015 рік / НААН, Нац. наук. с.-г. б-ка : уклад. : В.А. Вергунов, Н.Б. Щebetюк, Х.М. Дмитрієва, О.М. Мерко, О.В. Шадріна : за наук. ред. В.А. Вергунов. – К. : ФОП Корзун Д.Ю., 2014. – 196 с.
4. *Календар* знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2016 рік / НААН, ННСГБ : Ін-т історії аграрної науки, освіти та техніки ; уклад. : В.А. Вергунов, С.Д. Коваленко, Н.П. Коваленко ; за наук. ред. В.А. Вергунов. – К. : ФОП Корзун Д.Ю., 2015. – 250 с.

5. *Календар* знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2014 рік / НААН, ННСГБ ; уклад. : В.А. Вергунов, Т.В. Легкун, Н.Б. Щебетюк. – К. : ФОП Корзун Д.Ю., 2013. – 142 с.

6. *Календар* знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2017 рік / НААН, ННСГБ ; уклад. : В.А. Вергунов, І.С. Бородай, Н.П. Коваленко, С.Д. Коваленко, Н.Б. Щебетюк. – К. , 2016. – 260 с.

7. *Климишин В.А.* Календар и хронология / В.А. Климишин. – Изд. 2-е. М. : «Наука», 1985.

8. *Селешников С.В.* Історія календаря та хронологія. – М. : «Наука», 1979.

9. *Рубан Ю.І.* Історія календаря / Ю.І. Рубан. – М. : Наука, 1977.

10. *Рябець Л.В.* Календар // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. І.М. Дзюба [та ін.] ; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. – К. , 2003–2016.

11. *Вернадський О.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://myreferatik.in.ua/load/referat_1_kurs/1/1/24-1-0-688 (15.04.2017)

12. *Вознюк Н.О.* *Види перших календарів* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.zinet.info/28/voznyuk.php>

13. *Гусарова Т.* *Минуле. СОМ* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mynule.com/articles/istoriya-kalendarya> .

References

1. Brahynskaia, N. V. (1991). *Kalendar'*. [Calendar]. *Myfy narodov myra*. [Myths of the peoples of the world]. Moscow, 1, 612–615. [in Russian].

2. Bushans'kyj, V. V. (2007). *Kalendar*. [Calendar]. *Entsyklopediia istorii Ukrainy : u 10 tomah*. [Encyclopedia of History of Ukraine : in 10 volumes]. Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. [Institute of History of Ukraine National Academy of Sciences of Ukraine]. Kyiv : Nauk. dumka. [Scientific thought]. 4, 528. [in Ukrainian].

3. Verhunov, V.A., Schebetiuk, N.B., Dmytriieva, Kh.M., Merko, O.M., Shadrina, O.V. (2014). *Kalendar znamennykh i pam'iatnykh dat v istorii sil's'kohospodars'koi doslidnoi spravy Ukrainy na 2015 rik*. [The Calendar of significant and memorable dates in the history of agricultural research affairs of

Ukraine for 2015 year]. Kyiv : FOP Korzun D.Yu. [IE Korzun D.Yu.]. 196. [in Ukrainian].

4. Verhunov, V.A., Kovalenko, S.D., Kovalenko, N.P. (2015). *Kalendar znamennykh i pam'iatnykh dat v istorii sil's'kohospodars'koi doslidnoi spravy Ukrainy na 2016 rik*. [The Calendar of significant and memorable dates in the history of agricultural research affairs of Ukraine for 2016 year]. Kyiv : FOP Korzun D.Yu. [IE Korzun D.Yu.]. 250. [in Ukrainian].

5. Verhunov, V.A., Lehkun, T.V., Schebetiuk, N.B. (2013). *Kalendar znamennykh i pam'iatnykh dat v istorii sil's'kohospodars'koi doslidnoi spravy Ukrainy na 2014 rik*. [The Calendar of significant and memorable dates in the history of agricultural research affairs of Ukraine for 2014 year]. Kyiv : FOP Korzun D.Yu. [IE Korzun D.Yu.]. 142. [in Ukrainian].

6. Verhunov, V.A., Borodaj, I.S., Kovalenko, N.P., Kovalenko, S.D., Schebetiuk, N.B. (2016). *Kalendar znamennykh i pam'iatnykh dat v istorii sil's'kohospodars'koi doslidnoi spravy Ukrainy na 2017 rik*. [The Calendar of significant and memorable dates in the history of agricultural research affairs of Ukraine for 2017 year]. Kyiv : FOP Korzun D.Yu. [IE Korzun D.Yu.]. 260. [in Ukrainian].

7. Klymyshyn, V.A. (1985). *Kalendar i khronolohiya*. [Calendar and chronology]. Moscow, 2. [in Russian].

8. Seleshnykov, S.V. (1979). *Istoriia kalendara ta khronolohiia*. [History of calendar and chronology]. Moscow. [in Russian].

9. Ruban, Yu.I. (1977). *Istoriia kalendara*. [History of calendar]. Moscow. [in Russian].

10. Riabets', L.V. (2003–2016). *Kalendar*. [Calendar]. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy : u 30 t. [Modern Encyclopedia of Ukraine : in 30 volumes]. Koordynatsijne biuro entsyklopedii suchasnoi Ukrainy NAN Ukrainy. [Coordination Bureau encyclopedia of modern Ukraine NAS of Ukraine]. Kyiv. [in Ukrainian].

11. Vernads'kyj, O. [*Elektronnyy resurs*]. [Electronic resource]. Access mode: http://myreferatik.in.ua/load/referat_1_kurs/1/1/24-1-0-688 (15.04.17). [in Ukrainian].

12. Vozniuk, N.O. *Vydy pershykh kalendariv*. [*Elektronnyy resurs*]. [Electronic resource]. Access mode: <http://nauka.zinet.info/28/voznyuk.php>. [in Ukrainian].

13. Husarova, T. *Istoriia kalendara*. [History of Calendar]. Elektronnyj resurs. Access mode: <http://www.mynule.com/articles/istoriya-kalendarya>. [in Ukrainian].

Рецензент:

Шевченко В.Ф., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 21.03.2017 р.